

PEDAGOGIKANING FAN SIFATIDA SHAKLLANISHIDA MUHIM MANBA BO'LIB XIZMAT QILGAN SHARQ MUTAFAKKIRLARINING FIKRI.

*Toshkent iqtisodiyot va pedagogika institutining tillar va maktabgacha ta'lim
fakulteti Mediasavodxonlik va axborot madaniyati fani o'qituvchisi*

Yuldasheva Mastura Islamovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz pedagogikaning fan sifatida shakllanishiga salmoqli hissa qo'shgan Sharqning asosiy mutafakkirlarining qarashlarini o'rganamiz. Ushbu Sharq mutafakkirlarining istiqbollari o'rganish orqali biz pedagogikani fan sifatida shakllantirgan xilma-xil falsafiy an'analarni chuqurroq anglaymiz. Ularning ta'limotlari pedagoglarni o'z amaliyotida ma'naviy-axloqiy yaxlitlik, tanqidiy izlanish, yaxlit rivojlanish, tabiat olami bilan uyg'unlik kabi qadriyatlarni qabul qilishga undab, ta'limning maqsadi va tamoyillarini chuqurroq tushunishga undamoqda.

Kalit so'zlar: pedagogika, falsafa, ta'lim, falsafiy qarashlar, jamiyat, fan.

Sharq mutafakkirlari pedagogikaning fan sifatida rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynab, asrlar davomida ta'lim amaliyotini shakllantirgan chuqur tushuncha va falsafalarni taqdim etdilar. Bu mutafakkirlarning ta'limotlari pedagoglar uchun qimmatli ilhom manbai bo'lib xizmat qildi, zamonaviy pedagogikaning asosini tashkil etuvchi nazariya va yondashuvlarga ta'sir ko'rsatdi. Sharq mutafakkirlari ta'lim-tarbiya haqidagi chuqur mulohazalari va falsafalari bilan azaldan e'zozlanib, pedagogikaning fan sifatida shakllanishida poydevor bo'lib xizmat qilgan. Ularning qarashlari ta'lim amaliyoti va nazariyalarini shakllantirdi, yaxlit rivojlanish, axloqiy qadriyatlar va donolikni rivojlantirishga urg'u berdi. Qadimgi xitoy faylasufi Konfutsiy axloqiy fazilatlar va ijtimoiy totuvlikni tarbiyalashda ta'limning muhimligini ta'kidlagan. Uning ta'limotida ezgulik, to'g'rilik, farzandlikka taqvo kabi fazilatlar tarbiyalashga qaratilgan. Konfutsiy ta'lim axloqiy qadriyatlarni singdirishi va ijtimoiy mas'uliyatni rag'batlantirishi, adolatli va barkamol jamiyat uchun poydevor qo'yishi kerak deb hisoblagan. Rabindranat Tagor,

taniqli hind shoiri, faylasufi va pedagogi, aql, tana va ruhni tarbiyalaydigan ta'limga yaxlit yondashuvni yoqladi. U Hindistonda Visva-Bxarati universitetiga asos solgan, u tajribaviy o'rganish, ijodkorlik va san'at va tabiatning o'quv dasturiga integratsiyalashuvini targ'ib qilgan. Tagor ta'lim tabiat dunyosi bilan chuqur aloqani rivojlantirishi va o'quvchilarda ijodkorlik va o'zini namoyon etishni ilhomlantirishi kerak deb hisoblardi. Ibn Sino tanqidiy fikrlash va tajriba asosida o'rganishga alohida e'tibor qaratgani bilan ta'lim nazariyasiga katta hissa qo'shgan. U har bir talabaning ehtiyojlari va qobiliyatiga moslashtirilgan individual ta'limning muhimligiga ishongan. Konfutsiy va Tagor kabi Sharq mutafakkirlari zamonaviy ta'limning asosiy tamoyili bo'lgan yaxlit rivojlanish muhimligini ta'kidlaganlar. Pedagoglar ong, tana va ruhning o'zaro bog'liqligini tan oladilar va o'quvchilarning intellektual, hissiy va jismoniy farovonligini tarbiyalashga intiladilar. Ta'limga yaxlit yondashuvlar o'quvchilarning umumiy o'sishi va har tomonlama rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun ularning kognitiv, ijtimoiy, hissiy va jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Ibn Sinoning ta'lim-tarbiyaga yaxlit yondashuvi aqliy, ma'naviy va jismoniy rivojlanishni o'zida mujassam etgan bo'lib, uning inson tabiati va ta'lim jarayonini chuqur anglashini aks ettiradi. Ibn Sino kabi mutafakkirlarning individuallashtirilgan ta'limga e'tibor qaratilishi turli xil ta'lim ehtiyojlari va uslublariga javob beradigan zamonaviy ta'lim yondashuvlariga ta'sir ko'rsatdi. O'qituvchilar o'quvchilarning turli qobiliatlari, qiziqishlari va o'rganish afzalliklarini hisobga olish uchun tabaqalashtirilgan ta'limning muhimligini tan oladilar. Shaxsiylashtirilgan o'quv rejalari, moslashuvchan guruhlash strategiyalari va moslashuvchan texnologiyalar talabalarga moslashtirilgan yordam va qiyinchiliklarni ta'minlash, ularning akademik muvaffaqiyati va faolligini oshirish uchun ishlatiladi. Sharq mutafakkirlari ta'limotlarini zamonaviy ta'lim amaliyotiga tatbiq etish o'quvchilarning bilim olish tajribasini boyitib, ularning har tomonlama rivojlanishiga, axloqiy ongiga, tanqidiy fikrlash qobiliyatlariga yordam beradi. Ushbu mutafakkirlarning abadiy donoligini o'zlashtirgan holda, o'qituvchilar o'quvchilarning akademik, ijtimoiy va hissiy jihatdan rivojlanishiga yordam beradigan tarbiyalovchi va inklyuziv ta'lim muhitini yaratishi mumkin.

Xulosa: Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, pedagogikaning fan sifatida shakllanishida shaxsning har tomonlama kamol topishi, axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash, donishmandlikka intilishi ta'kidlangan Sharq mutafakkirlarining fikrlari muhim ahamiyat kasb etdi. Ularning donoligi o'qituvchilarni ilhomlantirishda va o'quvchilarning intellektual, hissiy va ma'naviy o'sishini ta'minlashga qaratilgan ta'lim amaliyotlarini xabardor qilishda davom etmoqda. Sharq mutafakkirlarining pedagogikaga ta'siri ta'limning zamon va madaniyatdan ustun bo'lgan umuminsoniy tamoyillarini ta'kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Haydarov A. *Inson kamoloti va milliy-ma'naviy qadriyatlar*. T.: Muharrir, 2008 y.

2. Jalilov Z.B. *Sharq mutafakkirlari merosini o'rganishning didaktik metodlari*.

Zamonaviy ta'lim jurnali. 2017 yil, 5-son

3. Jurayev, S. S. O. (2021). *Abu Ali ibn Sinoning falsafiy qarashlarida baxt-saodat masalasi*. *Academic research in educational sciences*, 2(Special Issue 1), 395-401.

4. Jurayev, S. S. O. G. L. (2022). *ABU ALI IBN SINONING INSON VA UNING MA'NAVIY KAMOLOT MASALASIGA MUNOSABATI*. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 23), 902-908.

5. O'G'Li, J. S. S. (2021). *ABU ALI IBN SINONING FALSAFIY QARASHLARIDA AXLOQ MASALASI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI*. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(3), 11-14.